

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Liite 1 Ministeriöiden tasa-arvokirjauksia HE 146/2020 vp hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

SM, PLM ja OKM

Sisäministeriö

Sisäministeriö on toimenpidesitoumuksessaan kestävän kehityksen edistämiseksi sitoutunut **vähentämään uudelleenuhriutumista rikoksissa ja onnettomuuksissa sekä uusintarikollisuutta**. Rikosten tekeminen ja niiden uhriksi joutuminen eivät jakaudu yhteiskunnassa tasaisesti, vaan pieni vähemmistö sekä tekee että kokee rikoksia huomattavasti enemmän kuin muut. Tämä liittyy ennen kaikkea naisiin kohdistuvaan väkivaltaan sekä (nuorten) miesten väkivaltakokemuksiin ja yliedustukseen onnettomuuksien uhreina. Myös onnettomuusriskit kasautuvat miehille.

Sisäministeriö on kirjannut talousarvioesitykseen: huolehditaan **Istanbulin sopimuksen toimeenpanosta**, jatketaan **ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja auttamista** sukupuolivaikutukset huomioiden ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman (2016—2017) suositusten mukaisesti. Ministeriö osallistuu mm. **seksuaalirikoslainsäädännön uudistamiseen sekä naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman** laatimiseen ja toimeenpanoon. Tavoitteena on, että **Kriisinhallintakeskuksen kansainvälisiin tehtäviin lähettämistä asiantuntijoista 40% on naisia ja puolet siviilikriisinhallintakoulutukseen valittavista on naisia**.

Puolustusministeriö

Naisten hakeutumista vapaaehtoiseen asepalvelukseen ja sotilastehtäviin edistetään. Puolustusvoimissa toteutetaan määräaikainen ns. yhteistupakokeilu. Tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmat sisällytetään sotilaalliseen kriisinhallintatoimintaan jo koulutusvaiheessa. Tavoitteena on, että **naisten osuus kriisinhallinta-henkilöstöstä on vähintään 7 %**, ja sukupuolienuonantajien sekä -yhdyshenkilöiden määrää lisätään. Puolustusvoimien sukupuolinäkökulmaan liittyviä tavoitteita ja kehittämistä käsittelevää ohjeistusta uudistetaan. Puolustusvoimat varmistaa, että sen antamaan asevelvollisten, kantahenkilökunnan ja kriisinhallintahenkilöstön koulutukseen valtavirtaistetaan sukupuolinäkökulma. Yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttävän laajapohjaisen parlamentaarisen komitean työssä tasa-arvönäkökulma huomioidaan osana yhdenvertaisuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin (268 000 euroa). Tavoitteina mainitaan: vahvistaa koulujen edellytyksiä **purkaa sukupuolisegregatiota, nostaa naisten osuutta** korkeakoulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin **asiantuntijoista 40 prosenttiin** (toteuma 2019 34%) ja **vahvistaa sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta liikunnassa**.

Lisäksi ministeriö sisällyttää sukupuolivaikutusten arvioinnin säädösvalmisteluprosessiin, hallinnon-alan tulosohjaukseen sekä toiminnan ja talouden suunnitteluun. **Valtionavustusten haku- ja myöntöprosesseissa** huomioidaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja hallinnonalan toimintojen sukupuolivaikutuksia seurataan tilastoinnin ja tutkimusten avulla. Tasa-arvoon liittyviä tavoitteita edistetään myös **hallitusohjelman mukaisissa toimialan kehittämishankkeissa**, mm.:

- oppivelvollisuuden pidentäminen
- varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo- hankkeet

- ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön resurssien laajentaminen
- jatkuvan oppimisen laajentaminen
- korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmatyö
- tiedepolitiikan tutkimushankkeiden painotukset
- taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistaminen
- taiteilija-apurahan tason korottaminen
- koululaisten harrastustoiminnan laajentaminen
- liikuntapoliittisen selonteon toimeenpano
- nuorten työpajatoiminnan laajentaminen.

STM ja UM

Sosiaali- ja terveysministeriö

Hallituksen tasa-arvopolitiikkaa koordinoivan ja tasa-arvolainsäädäntöä valmistelevan tasa-arvoyksikön toiminnan perusrahoituksen lisäksi **tasa-arvo- ja samapalkkaisuusohjelmille** osoitettiin hallitusohjelmassa 0,5miljoonaa euroa/vuosi.

Tasa-arvo-ohjelma julkaistiin hallituksen periaatepäätöksenä kesäkuussa 2020. Palkka-avoimuutta selvittävä työ on aloitettu. Neuvottelut samapalkkaisuusohjelmasta työmarkkinaosapuolten kanssa jatkuvat.

Valtion rahoitus **turvakotitoimintaan** kasvaa kahdella miljoonalla 23,55 miljoonaan euroon (v. 2020 21,55 miljoonaa euroa). Tyttöjen ja naisten **sukuelinten silpomisen estämisen** toimintaohjelman toimeenpanoon, **naisiin kohdistuvan väkivallan** torjunnan toimikunnalle ja **väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisemiseen** ehdotetaan yhteensä 0,7 miljoonan euron lisäystä.

Ministeriön strategian vaikuttavuustavoitteiden seurantaindikaattoreissa on huomioitu sukupuolen mukainen erittely. Tasa-arvon kannalta **merkittäviksi uudistuksiksi ja hankkeiksi**, joissa sukupuolinäkökulma tulisi huomioida mainitaan yhteenvedossa **sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus, sosiaaliturvan uudistus, poikkihallinnollisen lapsistrategian valmistelu ja lapsiperhetyö**.

Ulkoministeriö

Naisrauhanturvaajien määrä pyritään nostamaan 7 %:in (nykyisin n. 5%, YK:n tavoitteen ollessa 15 %). Tyttöjen ja naisten oikeudet ovat Suomen kehityspolitiikan tärkeä painopiste. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, tuetaan arviolta **455 miljoonalla eurolla kehitysyhteistyömäärärahoista**. Suomi tavoittelee vaiheittain EU:n linjauksen mukaisesti sitä, että uusista hankkeista 85 % sisältää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita sekä sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista kaikessa kehitysyhteistyössä. Ulkoministeriön tavoitteena vuonna 2021 on, että **51% uusista hankkeista sisältää tasa-arvotavoitteita ja että sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyön osuus olisi 40%**. Määrärahoja osoitetaan mm. YK:n tasa-arvojärjestölle (UN Women), vähiten kehittyneiden- ja Afrikan maiden kehitykseen ja sukupuolten tasa-arvon tukemiseen.

VNK, OM, TEM ja LVM

Valtioneuvoston kanslia

Puolueiden poliittisen ja viestintätoiminnan tukemiseen tarkoitettu noin 35,5 miljoonasta eurosta 5 prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan (n. 1,77 miljoonaa euroa). Täysin valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusvalinnoissa otetaan huomioon tasa-arvonäkökohdat siten, että kummankin sukupuolen osuus hallituksen jäsenistä on vähintään 40 %.

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenoista rahoitetaan **tasa-arvovaltuutetun toimintaa** (970 000 euroa/2021) ja **Naisiin kohdistuvan väkivallan raportoinnin tehtävää** 200 000 euroa vuonna 2021. **Lainvalmistelijoiden osaamista perus- ja ihmisoikeuksissa (ml. tasa-arvo) vahvistetaan** ja ministeriöiden rajat ylittävään tukeen on lisätty vuodelle 2021 1 miljoonan euron määräraha.

Oikeusministeriön vastuulla on demokratian perusrakenteista huolehtiminen sekä perus- ja ihmisoikeuspolitiikan koordinoinnista ja kehittämisestä vastaaminen. Nämä tavoitteet tukevat Agenda 2030 tavoitteita sukupuolten tasa-arvosta, eriarvoisuuden vähentämisestä sekä hyvästä hallinnosta. Lisäksi ministeriön talousarvioesitys mainitsee lukuisia sukupuolten tasa-arvon kannalta merkittäviä toimia:

- kolmas perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmistelu
- äitiys- ja isyyslakien yhdistäminen vanhemmuuslaiksi
- ei-kaupallisen sijaissynnytyksen selvittäminen
- naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman toteuttaminen
- naisiin kohdistuvan väkivallan itsenäisen raportoinnin perustaminen
- seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus
- pakkoavioliittojen kriminalisointia koskeva selvitys ja pakkoavioliittojen mitätöinti
- rikoslakiin rangaistuksen koventamisperusteeksi rikoksen tekeminen sukupuoleen perustuvasta vaikutuksesta
- lähestymiskieltoa koskevat arvioinnit ja parantaminen
- ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma

Liikenne- ja viestintäministeriö

Ministeriön hallinnonalalla **toteutetaan suunnitelmaa toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta** (LVM:n julkaisu 12/2018). Tavoitteena on **tuottaa suoritteita ja julkisia palveluita, joiden käyttämisessä eri väestöryhmien kuten naisten, miesten, lasten, vanhusten ja vammaisten tarpeet otetaan huomioon**. Eniten joukkoliikennematkoja tekevät 6—17-vuotiaat lapset ja nuoret sekä 18—34-vuotiaat naiset. Joukkoliikenteen matkasuorite on taas korkein 55—64-vuotiailla naisilla. Kaikkein pisimpiä joukkoliikennematkoja tekivät 55—64-vuotiaat miehet, mutta heidän matkamääränsä jäivät kuitenkin selvästi alle naisten. Kaikkein vähiten joukkoliikennettä käyttävät juuri eläkeiän ylittäneet miehet. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus huomioidaan hallinnonalan säädös- ja määräystenvalmistelussa sekä hankinnoissa. Lisäksi pyritään saamaan **sukupuolieroteltua tietoa liikenteen ja viestinnän alalta päätöksenteon pohjaksi**.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Sukupuolten tasa-arvon toteuttamisen varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota molempien **sukupuolten osallistumisen turvaamiseksi** suunnittelujärjestelmään kuuluvien toimielinten toimintaan (esim. maakuntien yhteistyöryhmät). **Alueiden kehittämiseen** liittyvässä ohjelmatyössä otetaan huomioon molempien **sukupuolten tarpeet ja mahdollisuudet**. Tasa-arvonäkökulma ulotetaan myös **hankkeiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin**. **Työmarkkinoiden jakautumista naisten ja miesten ammatteihin** ja aloihin lievennetään muun muassa työllisyyden ja yrittäjyyden edistämistoimenpiteillä. Ministeriön yhteenvedossa on työttömyystilasto esitetty sukupuolittain eriteltynä.

"Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa että poistaa sukupuolisyriintää. Sukupuolten moninaisuus tulee huomioida osana sukupuolten tasa-arvoa. Kuuden ensimmäisen toteutusvuoden aikana ohjelmassa on käynnistynyt 409 ESR- ja 1 159 EAKR-osarahoitteista hanketta, joissa sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettu. Näiden osuus varatusta julkisesta ESR-rahoituksesta on 31 % (231,7 miljoonaa euroa) ja EAKR-rahoituksesta 23 % (249,1 miljoonaa euroa). Erityisesti naisten asemaa parantavia hankkeita on ohjelmassa käynnistynyt (EAKR+ESR yht.) 89 kpl ja miesten asemaa parantavia 32 kpl.

YM, VM ja MMM

Ympäristöministeriö

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään säädös- ja informaatio-ohjauksen keinoin muun muassa **raken-nettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa**. Talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon. **Asunnottomuuteen liittyviä tietojärjestelmiä kehittämällä** pystytään lisäämään sekä naisten että miesten erityistarpeiden huomioimista. Naisten asunnottomuuden vähentämistä ja asumispolkuja turvataan useiden toimijoiden yhteistyöllä.

Ilmastosuunnitelman sukupuolivaikutusten toimeenpanossa otetaan huomioon erityisesti kaupunkien liikennesuunnittelu ja kulutuksen ohjaukseen liittyvät asiat, lämmityksen tai muiden teknisten keinojen, joukkoliikenteen edistäminen, turvallisuus tai turvattomuus sekä naisten ja miesten ruokatottumusten erojen analysointi, joka vaikuttaa hiilijalanjälkeen.

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeriön pääluokan menoista noin 95 % on erilaisia säädös- tai sopimusperusteisia etuuksia, jäsenmaksuja ja tukia, joihin ei liity välittömiä sukupuolivaikutuksia. Hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset lainsäädännön valmistelussa, henkilöstö- ja työnantajapolitiikassa, hankkeissa, talousarvion valmistelussa ja virastojen tulosohtauksessa. VM **edistää sukupuolitietoista budjetointia. Progressiivinen henkilöverotus** pienentää nettotulojen eroja sukupuolten välillä. Peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan **kuntien järjestämiä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluita**. Ministeriö on kirjannut, että seuraavilla uudistuksilla voi olla sukupuolten tasa-arvoon liittyviä vaikutuksia:

- Lastensuojelulain jälkihuollon laajentaminen (poikien osuus jälkihuollon piirissä olevista on noin 89 %)
- Oppivelvollisuuden laajentaminen (pienentää erityisesti vaille toisen asteen tutkintoa jäävien nuorten miesten osuutta).
- Vanhuspalvelulain ehdotetut muutokset (kokoaikaisessa hoidossa olevat pääosin naisia, samoin työntekijät)
- Valtion työskentelytapojen digitalisointi ja etätyöskentelymahdollisuudet (tukee pienten lasten vanhempien työllistymistä)

Maa- ja metsätalousministeriö

Ministeriö jatkaa sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja sisällyttämistä lainvalmisteluun, toiminnan ja talouden ohjaukseen sekä muihin tasa-arvon kannalta merkittäviin toimintoihin. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikka-sektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole niiden vaikutus sukupuolten väliseen tasa-arvoon.